

XVII.

Om Straffen for Uagtsomhed ved Uddelingen af Nadveren.

Blandt de Forseelser, Præsterne kunde begaa i deres Embedsførelse, var der næppe nogen, der i ældre Tid straffedes forholdsvis haardere end Uagtsomhed ved Uddelingen af den hellige Nadvere. Navnlig kan henvises til Bestemmelserne i Forordn. af 16. Juni 1637 (Danske Kirkelove III, 260—1). Efterfølgende Sag, vedrørende en Præst i Ulstrup og Gundersted i Viborg Stift, vil nærmere kunne oplyse, hvor alvorligt man tog det, naar en saadan Forseelse var begaaet. Vi se her, at vedkommende Præst, da det paataltes, at han til en Kommunikant havde uddelt Vinen før Brødet, foretrak at nedlægge sit Embede fremfor at underkaste sig Rettens Kjendelse¹⁾. — De her meddelte Aktstykker findes i Rigsarkivet.

1. Præsten Mads Johansens Ansøgning om Benaadning, ledsaget af Lensmandens og Biskoppens Paategninger.

Stormegtigste høybaarne Første,
Allernadigste Herre oc Konning.

Eftersom Jeg fattige mand den 9 Septembris 1655 er geradit aff en uformodelige hendelse udi fald oc forseelse met Sacramentetz administration, i saa maader, at Jeg till it eeniste mennische vinen for brødet haffuer distribuerit, efter mine documenters oc Vidnisbyrdz udviisning, huorudoffuer Jeg effter Øffrighedz gode betenckende uden all domb mit kald godwilligen haffuer resigneret. Oc effterdi Jeg fattige mand nu ingen middell haffuer at opholde mig, min fattige hustru oc mange smaa børn med, daa nedis Jeg underdanigste min allernadigste Herre oc Konning supplicando att bemøde,

¹⁾ En anden Sag fra samme Tid vedrørende samme Forseelse findes meddelt i Ny kirkehist. Saml. VI, 352 ff.

hans Kong. May. vilde aff Kongelig mildhed oc metlidighed vore ælendige vilckor nadigste ansee oc mig met hans Kong. May. breff nadigste forlæne. 1. At samme min forseelse matte vere mig perdonerit, saa Jeg ubehindrit, huor nogen condition kunde forefalde, thill mit Embedis forrige forretning mig motte angiffue. 2. At det aff lige Kongelig Nade nadigste motte vere mig bevilget udi een aff Eders Kong. May. kiøbsteder mig at nedsette, oc bruge huis till min husholdnings fornødenhed at erverffue kunde forefalde, uden all kongelig oc borgelig tyngge, indtill saalenge det behager Gud, at Jeg en liden leylighed, huoraff Jeg mig met hustru oc børn kunde ernere, udi min forrige stand kunde igien bekomme. Jeg som en fattig throe undersatt vill alletiid Gud i himmelen inderligen bede, at han sadan barmhiertighed oc kongelige mildhedz velgierning med mange tusinde legomlige oc aandelige velsignelser paa Eders Kongelige Mayestet rigeligen oc rundeligen vill vederlegge oc belønne, forventende allerunderdanigste it nadigt suar. Oc vill hermet min allernadigste Herre oc Konning under Guds guddommelige protection throligen haffue befallit. Skreffuit udi Raffnkilde 29 Novemb. 1656.

Eder Kong. May.

Allerunderdanigste thiener

Matz Johansen,

forrige Sogneprest thill Ulstrup oc
Gundersted sogner i Julland.

Supplicantens angiffuende, at hand for Sacramentens udeellelse er kommen udi Vleilighed och sit kald maatte resignere, paa det iche domb hannem schulle offuergaa, och slet komme baade fra Embede och Kald, saa haffuer hand nu giort pænitentz, och loffuer at vil her effter schiche sig finligen och vel, som hans orden vdkreffuer. Wille hands Ko. Ma. hannem benaade, vaar at ønske for hands Kone och mange Børns schyld, effterdi hand loffuer bod och bedring.

Dat. Aalborghus 30 9br. 1656.

Erich Jull.

Ehd.

Supplicanten for sin forseelse med Sacramentis uddelelse hafver self sagt sig fra sit kald, af aarsagen, dommen, dersom den skulle hafve falden, vilde blefven hannem alt for streng. Saa ofte jeg hans forige Kircher hafver visiterid, er ingen klagemaal for mig kommen. Vilde hans Kongelig Majestat af Kongelig Mildhed hannem pardonere, efterdi hans middel er ringe, oc hand forbedring anloftet hafver, saa og for hans fattige Hustruis oc mange uopfødde smaa børns skyld: da beviiste hans Kongelige Majestat imod hannem oc dennem en stor baromhiertigheds velgierning.

Wiborg, den 26 Xbris M DC LVI.

Frandtzen Rosenberg,
m. m.

2. Biskoppens Svar paa Kanslerens Forespørgsel om Sagens nærmere Omstændigheder.

Min meget ydmyg helsen af Gud vor Herre Jesu Christo med plichtig tacksigelse for hederlig forfremmelse, velbevogen affection oc megen beviiste ære oc gode, samt ald lycksaligheds ynsk oc min villig tienistis erbiudelse tilforn. Perillustris et magnificentissime Domine Cancellarie, Mecoenas optime! Eders Magnificenzis gode skrifvelse, datered Kiøbenhafn den 21 Martii, hafver jeg i dag bekommed, udi huilcken mig befalis, at jeg skulle lade eders Magnificenz viide, huorledis var tilgangen med Her Madtz Johansøns forseelse med Sacramentets uddeeling. Da efter hand først predicke embedet var forbuden, er hand siden, den 31 Janvarii aar 1656, af erlig oc velbiurdig Mand, nu salig med Gud, Erick Jul til Hundsbeck, indstefnet for da Stifts[lens]mand velbiurdig Mogens Arenfeld til Rugaard oc for mig. Huor adskiellige tingsvinde blefve førte, som alle vonde, at Her Madtz hafde gifvet først vin oc siden brød. Da paa det ingen dom skulde falde, hafver Her Madtz self sit kald godvilligen afstandet, eftersom hand befryctet, bogstafvene skulde vorde hannem for strænge, at miste baade kald oc embedet, for hand uagtsom oc utilberligen vinen for brødet uddeled hafde. Formeente ocsaa, at dersom ingen dom gick ofver hannem, hand des snarer af hans Kongelig Majestæt skulle perdoneris. Oc det er det, som

baade salig Leensmanden oc jeg udi vor ercklering, paa hans supplicatz paaskrefven, meener. Hand hafver alvorligen fortrøt med grædende taare sin grofve forseelse oc anloftet bedring, oc sig bedre at vilde acte paa sit embede, dersom hand af Kongelig Majestat maatte benaadis. Hans tilstand er meget elendig: huad ringe formue hand hafde, er optæred, oc hand nu med Hustru oc Børn lider armod. Kunde han hielpis, tuiler jeg icke paa, at han jo det skulde erkiende, oc udi sine bønner til Gud baade hans Kongelig Majestat oc eders Magnificenz ideligen ihukomme. Eders Magnificenz vilde oc mig ihukomme med noget beneficio udi et eller et andet Capitel, naar noget falder, som ofte skeer, efterdi alle Bisperne ere saa meget vel aflagte, mig alene undertagen. Gud skal det rigeligen vederlægge, oc jeg dette i mine bønner ideligen ihukomme. Vil nu eders Magnificenz med eders velbiurdige børn oc gandske hus under Guds trygge beskermelse, Kongen og Rigerne til ald velstand, troligen hafve befaled.

Wiborg, den 1 Aprilis, aar 1657.

Eders Magnificenzis
altiitd plictskyldigste
Frantz Rosenberg,
m. m.

Udskrift: Erlig oc velbiurdig Mand oc strenge Herre, Her Christen Thomesen til Stowgaard, Ridder, Kongelig Majestats Cantzler, Dannemarchis Rigis Raad oc Befalings-Mand ofver Sanct Knuds Kloster i Fyen, min gunstig Herre, høyærede Patron oc mættig forfremmer, gandske ydmygeligen tilskrefven.

3. Derpaa udgik følgende Kongebrev: »H. Madtz Johansen att maa kaldis till kald igjen.«

Friderich 3 (osv.) G. A. V. at vi efter underd. anmoding och begering naad. haffuer bevilget och tillat, saa och med dette vort obne breff bevilge och tillade hæderlig och vellærdt H. Mads Johansen, forrige Sognepræst til Vlstrup och Gunde-sted sogner, som sig der med Sacramentet forseet haffuer och sig derfor med kaldet goedvilligen vden Process affsagt, maa

igien kald bekomme, huor hand effter Recessen och Ordinantzen och andre om kald vdgangen forordninger lovligen kand bliffue kaldett. Forbydendes etc. Hafniæ den 11 May 1657.

Senere opnaaede Hr. Mads Johansen at blive Præst i Rold og Vebbestrup (i Viborg Stift). Som saadan underskrev han 1661 Suverænitetssakten¹⁾.

¹⁾ Aarsberetning fra det kgl. Geheime-Archiv. II, 134. Her skriver han sig: Matz Johansen T.